

R 1977-2

§ 8-15

15. 6. 77 / 20. 6. 77 [770615-1/770620-1]

(8) (1) (Dunaj, 15. 6. 77 v 13.45.)

Když podle podání Matoušova evangelia posílal Ježíš dvanáct učedníků a dával jim moc nad nečistými duchy a aby uzdravovali všelikou nemoc a všeliký neduh, dal jim příkaz, aby nechodili na cestu pohanů a nevcházeli do města Samaritánských, ale aby raději šli k ovcem zahynulým z domu Izraelského (*Mt* 10,1;5-6). Již z úvodu tedy vidíme, že vůbec nejde o nějaký cizí, vnější svět, ale právě jenom o lid boží, o Izrael, dnes bychom řekli o církvi. Pán Ježíš posílá své učedníky do starozákonní ještě církve. A posílá je především k „ovcem zahynulým z domu Izraelského“. Můžeme to chápat asi tak, že je posílá k těm, kteří se potácejí někde na okraji tzv. lidu božího, někde na periferii (myšleno kulticky, mravně i duchovně), ba kteří jsou už předmětem zavržení a opovržení ze strany lidu božího. Pán Ježíš ovšem počítá také s tím, že na cestě se jeho učedníci budou moci orientovat také na dobré lidi: „A do kteréhožkoli města neb městečka vešli byste, vzepete se, kdo by v něm hodný byl, a tu pobuďte...“ (*Mt* 10,11). Nicméně o Izraeli vcelku si nedělá žádných iluzí: „Aj, já posílám vás jako ovce mezi vlky“ (10,16). Dobře si to rozvažme: Ježíš posílá své učedníky po Izraeli, k „domácím božím“, a říká přesto, že je posílá jako mezi vlky. Ti vlci tedy nejsou ani pohané, ani Samařští, ale ani Římané, kteří představovali okupační moc. Ti vlci jsou v církvi; a nejsou to samozřejmě ty ovce zahynulé, neboť o těch Pán Ježíš stále mluví jako o ovcích. Vlci vůbec nevypadají jako ovce zahynulé, daleko spíše vypadají jako ovce vypasené – a někdy také jako pastýři vypasení. Vždyť v předcházející 9. kapitole čteme (*Mt* 9,36), že když Ježíš „hleděl na zástupy, slitovalo se mu jich, že byli opuštěni jako ovce, nemajíce pastýře“. Tím hůř, když ovce mají pastýře, který je však prodá vlkům anebo který je sám vlk.

Obvykle může pastýř (a ostatně každý jen trochu obeznalý člověk, ba i dítě) snadno rozeznat ovci od vlka; v lidské společnosti je však situace o to těžší, že navenek se vlk málo od ovce liší a že tato malá, zvenčí téměř nerozeznatelná odlišnost je dokonce podmínkou toho, aby vlk byl vskutku vlkem. K podstatě „vlkovitosti“ vlka totiž náleží klam, podvod, lživost; vlk musí předstírat, že není vlk, ale ovce. Když tedy Ježíš mluví o tom, že posílá své učedníky jako ovce mezi vlky, má na mysli vlky, kteří vypadají jako

ovce, tj. kteří se na první pohled od ovcí ničím zvláště nápadným neliší. Nejsou ničím, co by Izraelce napadalo, přepadalo zvenčí (jak tomu je u skutečných vlků, napadajících stádo), ale představují nebezpečí uvnitř Izraele. Jistěže jsou „vlci“ také mezi pohany nebo mezi Samařskými, jistě jsou vlci také mezi Římany, okupujícími zemi. Ale ty Ježíš na mysli nemá. Vlci, které má na mysli a o nichž podle našeho textu mluví, jsou izraelští vlci, tj. vlci, kteří jsou jakoby částí izraelského lidu, členy božího lidu. A před nimi Ježíš varuje a doporučuje svým učedníkům postup, který bychom mohli nazvat „dvojí taktikou“ či střídáním, ba spoluprací dvou různých taktik. Jedna taktika je obrazně přirovnána k hadí chytrosti, lstivosti, k hadímu „lišáctví“, zatímco druhá taktika je obrazně přirovnána k holubičí prostotě a upřímnosti. Jeden starý rabínský výklad (midraš) vysvětluje toto přirovnání, jež bylo v té době rozšířeným příslovím, dosti charakteristickým způsobem: jsme tu vyzýváni k tomu, abychom vůči světu byli chytrí a lstiví, kdežto vůči Bohu abychom byli upřímní. Tento vcelku dobře židovský výklad ovšem je nepoužitelný na náš text, v němž se především vůbec nemluví o Bohu, takže docela zřejmě i chování holubičí je doporučováno pro vztah učedníků k lidem; a na druhé straně se právě tak vůbec nemluví o nějakém „světě“, takže i chování hadí je doporučováno ve vztahu k příslušníkům vyvoleného lidu, ve vztahu k členům Izraele, tj. pro nás ve vztahu k členům církve. (dále 20. 6.)

Zbývá pak ovšem upřesnit, co to vlastně znamená ono chování „hadí“ nebo „holubičí“. Had je chytrý (*fronimos*), chytrácký, lstivý, opatrný, obezřetný. V jednom podobenství mluví Ježíš o opatrném správci, „vladaři“ (Lk 16,8), a dává jeho opatrnost za příklad: myslil na „zadní kolečka“. Znamená snad ona opatrnost ostřejší povědomí budoucnosti, budoucího vývoje událostí? Pak by snad ona „sprostnost“ holubičí znamenala otevřenost v přítomnosti, bez ohledu na to, k čemu naše jednání a naše řeč povede. (Je však třeba probrat i jiná místa s tímž termínem.)

20. 6. 77 [770620-2]

(9) (2) (Dunaj, 20. 6. 77 ráno.)

Blíží se první výročí berlínské konference evropských komunistických a dělnických stran (konala se 29.–30. 6. 1976). Není bez užitku se ohlédnout, jakým způsobem byl v uplynulém roce uplatňován např. u nás tehdy jednomyslně schválený závěrečný dokument konference, podobně jako se ohlížíme na plnění závazků, které na sebe vzaly evropské země (a USA a Kanada) na konferenci v Helsinkách.

Především je důležité, že se evropské komunistické strany shodly na zásadě respektování svobodné volby různých cest v boji za pokrokové spole-

čenské přeměny a za socialismus. To znamená, že neexistuje jediná možná cesta budování socialistické společnosti. Proto se jednotlivé strany mají vystríhat vměšování do vnitřních záležitostí a mají přísně dodržovat rovnoprávnost a svrchovanou nezávislost každé strany. Ale stejné zásady platí i mimo rámec komunistického hnutí. Mezi komunisty a mezi všemi ostatními demokratickými a mírumilovnými silami je nutný dialog a spolupráce. Je proto třeba odstranit nedůvěru a předsudky, které by mohly být překážkou takové spolupráce. Spolupráce nemá být považována ze strany komunistů za nemožnou ani s těmi, kdo nesouhlasí s jejich politikou nebo zauímají kritický postoj k jejich činnosti; ty, kteří s komunisty ve všem nesouhlasí a kteří je kritizují, nepovažují komunisté nutně za antikomunisty. Komunistické strany Evropy zdůraznily v Berlíně svou připravenost přispět k rovnoprávné spolupráci se všemi demokratickými silami, zejména se socialistickými a sociálně demokratickými stranami v boji za mír, demokracii a pokrok společnosti. Zvláště jsou uvedeni také křesťané, a to katolíci i příslušníci jiných církví, a také věřící jiných vyznání, jejichž v boji za práva pracujících, za demokracii a mír je uznávána za důležitou.

Situace v naší zemi je charakterizována tím, že svobodný vnitřní vývoj československé komunistické strany byl násilně přerván za pomoci zahraniční vojenské intervence, podobně jako svobodný vnitřní vývoj celé společnosti. Cesta k vybudování demokratického socialismu a k likvidaci **represívních** a autoritářských metod vlády, na niž podle berlínského dokumentu měla naše země i její komunistická strana plné právo, nebyla bratrskými zeměmi ani jejich stranami respektována; svrchovanost (státní) ČSSR i svrchovaná nezávislost KSČ byla flagrantně porušena vojensky i politicky. Spolupráce našich komunistů s ostatními demokratickými silami i dialog s nemarxisty, zejména křesťany, jež se slibně několik let rozvíjely, byly narušeny a rozbity. Dnes neexistuje v naší zemi ani jediná skupina, ani jediný směr, ba dokonce ani žádný privilegovaný jednatel, který by mohl nahlas vyslovit svůj nesouhlas s politikou dnešního československého vedení nebo který by mohl veřejně zaujmout kritický postoj k jeho činnosti, protože je něco takového (byť v rozporu s našimi zákony) prostě znemožněno. Ale pokud tak přece učiní alespoň v rámci oněch protidemokraticky krajně omezených možností, je okamžitě difamován a denuncován jako antikomunista a antisocialista. To je ovšem přímý důsledek internacionálního vojenského a politického zásahu do vnitropolitického vývoje v Československu; kde není respektována rovnoprávnost každého člověka, tam nemůže být respektována ani rovnoprávnost každého národa, a tam nemůže být respektována ani suverenita, ani zásada nevměšování do vnitřních záležitostí každé země. Proto je v logice berlínského

schůzky, že v jejím závěrečném dokumentu se praví, že „je nutno postavit se na odpor proti každému pokusu o nátlak a vměšování zvenčí, ať už kdekoliv a v jakékoliv formě“.

U nás dnes opět – jako v padesátých letech – existují nominálně některé nekomunistické strany; ale jejich politická váha je nulová, představují jenom jakousi politickou kulisu, neboť byly zbaveny jakékoliv samostatnosti a svébytnosti. Avšak komunistické a dělnické strany, zastoupené na berlínské konferenci, se jednoznačně (a jednomyslně!) vyslovily „pro konstruktivní dialog se všemi demokratickými silami při plném zachování svébytnosti a samostatnosti těchto sil“.

Jak je vidět, neplní naše politické vedení ani zásady závěrečného dokumentu konference evropských komunistických stran v Berlíně; může nás překvapit, že neplní ani své závazky z Helsinek? Ve všem najdeme týž stereotyp: oficiálně se podepíší mezinárodní státně politické i stranické závazky, ale pak se buď neplní, anebo jenom zdráhavě; a stejně tak se ratifikují mezinárodní smlouvy (pakty) nebo odhlasují vlastní zákony, ale při jejich realizaci se uplatňují jen výjimečná ustanovení, anebo se neuplatňuje zase téměř nic.

21. 6. 77 [770621-1]

(10) (3) (Dunaj, 21. 6. 77 v poledne.)

Na tom, co bylo řečeno, se znovu zřetelně ukazuje, jak dalece se dostává na odlišné cesty (ne-li na scestí) naše politické vedení a vlastně v důsledku toho celá naše společnost. Jestliže se všechny evropské komunistické strany dohodly na onom závěrečném dokumentu, je zřejmé, že naše delegace prostě nemohla riskovat rozchod se všemi ostatními, takže raději souhlasila a přispěla tak k zdánlivé jednomyslnosti. Je těžko (pro mne) posoudit, zda byla po té stránce jediná, nebo se do podobné situace dostaly také jiné strany. Nenormálnost politického stavu v naší zemi tím však je naprosto přesvědčivě dokumentována. Politické vedení, které je nuceno navenek hlasovat pro formulace, které neodpovídají jeho přesvědčení a jeho skutečné politické linii, a přitom rozhodnuté závazky z takového hlasování prostě neplnit, je slabé vedení. Svou slabost projevuje tím, že fakticky nemůže sledovat politickou linii, kterou by vypracovala a přijala jeho strana vskutku „zcela samostatně a nezávisle, v souladu se sociálně ekonomickými a politickými podmínkami a národními zvláštnostmi“ své země, neboť taková samostatná a nezávislá politická linie u nás neexistuje. „Pragmatičnost“ politických rozhodnutí československého politického (tj. státního a stranického) vedení spočívá v tom, že se věci nazývají nepravými jmény, že se jedno vyhlašuje a něco docela jiného dělá,

že jak strana, tak celý politický život země je ovládán silami a motivy, které nesnesou denního světa a jediného kritického hlasu, že nejenom nejvyšší představitelé musejí hrát roli, která vůbec neodpovídá skutečné situaci, ale zároveň že zase nižší představitelé (a zejména výkonné orgány) musejí rozhodovat maximálně anonymně a zpětně neidentifikovatelně, tj. ústními nebo telefonickými pokyny a příkazy, bez jakýchkoliv písemných dokumentů, tj. ve skutečnosti neveřejně. U nás už téměř neexistuje veřejný život nebo skutečně veřejné jednání. Když nepřijmou vaše dítě na školu, nikdy se nedozvíte, kdo to vlastně rozhodl; když vás vyhodí ze zaměstnání, nikdy nezjistíte, na čí příkaz či nápad se to stalo; nejrůznější projekty jsou zpracovávány i schvalovány kolektivně – nikdy nenajdete nikoho, kdo by byl sám osobně odpověden za ten či onen projekt, to či ono rozhodnutí. Přijedou si pro vás, aby vás podrobili výslechu, ale většinou nevíte, s kým po celou dobu mluvíte; všude jdou za vámi kádrové materiály, ale nikdy nebudete mít možnost do nich ani nahlédnout, natož zjistit, od koho pocházejí nejrůznější omyly, dezinformace a pomluvy, které v nich jsou obsaženy. Zkrátka veškerý náš život je především ovlivňován z temnot, do nichž nepronikáme a v nichž se nemůžeme orientovat. Důsledkem je nemožnost jakékoliv účinné kontroly zdola, protože i nejzřejmější případy se brzo začnou ztrácet v nejasnostech, jakmile přejdete jenom k trochu širším kontextům.

Za takových poměrů ovšem není politické vedení nuceno dodržovat své závazky mezinárodní povahy a může náhle, přes noc změnit vztahy k jiným zemím. A domnívá se také, že nemusí dodržovat ani své vnitřní závazky, dokonce ani vlastní zákony, když se jeví **nevýhodnými**. Proto jsou naše jinak většinou pěkně znějící zákony (včetně ústavního zákona) formulovány tak vágně, neprecizně a jsou vybaveny tolika dodatky o výjimkách apod., že jejich plnění je stejně libovolné jako jejich výklad. Rubem této libovůle je ovšem naprostý nedostatek svébytného, samostatného politického programu, který by byl skutečnou páteří a osnovou denní politiky. Všechny struktury jsou uváděny v život zejména s ohledem na tu možnost, že v určité situaci by se mohlo ukázat jako nezbytné náhle změnit kurs či orientaci, náhle učinit nějaké rozhodnutí a splnit nějaký příkaz shora apod. Struktury musejí být udržovány v nezbytné plastičnosti, aby něco takového bylo možné hladce uskutečnit, aniž by samy struktury nebo tradice, zvyklosti apod. brzdily eventuelní rozhodnutí nebo program, který nebylo možno očekávat a na něž nemohly být podřízené složky připraveny. A tak to je právě tak v drobných denních záležitostech jako ve velkých politických rozhodnutích. Nikdy není proto občanstvu předložena k rozhodnutí žádná konkrétní otázka, nikdy se volič

nemá právo vyslovit pro jednu ze dvou, nebo dokonce několika alternativ. Žádá se jen souhlas, vyslovení důvěry, přizpůsobení nové linii apod.

22. 6. 77 [770622-1]

(11) (4) (Dunaj, 22. 6. 77 14⁰⁰, odpol.)

Okolnost, že největší, nejpřevratnější objevy a vynálezy (zejména v přírodních vědách, zvláště pak ve fyzice) dělají lidé mladí, řekněme do takových 35 let, je na jedné straně dokladem toho, jak je neobyčejně významné pokoušet se nově podívat na nějaké jevy, na skutečnosti tehdy, když ještě nemáme zakotveny, zakořeněny, zafixovány, imprintovány bychom mohli říci, některé předpoklady, některé základní pojmy, základní pojmovou výpravu a výbavu, kategorie apod., ale na druhé straně se tak ukazuje, jak věda potřebuje mozky, které jsou co možná nezatížené dosavadní tradicí. A na tom se ukazuje dvojí stránka, dvojí charakter této záležitosti. Věda má tendenci se emancipovat z historického základu, z něhož vznikla. A ta emancipace probíhá právě tím způsobem, že se určité vědecké přístupy prosazují, aplikují a revize, převraty v jejich struktuře se uskutečňují v čím dál mladších letech. To není vždy jenom kladná záležitost, ale může to být také záporná záležitost. Může to mít záporný smysl v tom, že to nejsou jenom staré vědecké názory, ale že to mohou být také s lidskou existencí nezadatelně a nerozlučně spojené předpoklady, jejichž odstranění, likvidace, podvrácení sice umožní vědě další postup vpřed (a to znamená další roztržičnost), ale podvrátí to zároveň integritu lidského života individuálního i společenského a integritu dějinného, kulturního zaměření. (Přepis diktátu z kazety 6-05, 01-049 z 25. 2. 77.)

[Srv. též týž přepis v kroužkovém sešitě: 77/012 (pozn. red.)]

22. 6. 77 [770622-2]

(12) (5) (Dunaj, 22. 6. 77, 14.30 hod.)

a) Aby bylo zabráněno tomu, že se <při> přijímací zkoušce na školách komise vymlouvají nebo vyhýbají své odpovědnosti tím, že prohlásí, že zmíněný žák zkoušku udělal, ale že byli vybráni vhodnější uchazeči, čímž vlastně není řečeno vůbec nic, je třeba, aby při podobné formulaci – a na tom je nutno zásadně trvat – měl nepřijatý žák přednostní právo na přijetí příštím rokem. Pokud mu toto přednostní právo bude odpíráno, musí být zvláště zdůvodněno, proč, a to podrobně, detailně, nikoliv takovou pautšální frází. Musí být řečeno, konkrétně z jakých důvodů – a ty důvody musí být kontrolovatelné, veřejně sdělované a veřejně přezkoumatelné. –

b) Pakt o hospodářských právech, čl. 15 na počátku 1a), říká, že státy uznávají právo každého účastnit se kulturního života. Protože však existuje svoboda projevu vlastního smýšlení, způsobu myšlení, přesvědčení, víry, náboženství atd., a protože každý má právo účastnit se kulturního života, tak je třeba z toho vysuzovat, že při této účasti na kulturním životě má právo každý projevovat své přesvědčení, svou víru atd. (Přepis staršího záznamu mgf.)

23. 6. 77 [770623-1]

(13) (6) (Dunaj, 23. 6. 77 ráno v 7⁰⁰ hod.)

(Poznámky k článku pro J. Patočku.) Filosofie má původní a základní neodbytný, nepominutelný vztah k politice, protože má vztah ke všemu, kde se člověk realizuje jako člověk v celku a kde realizuje svůj vztah k celku. To se ovšem děje na prvním místě v rodině. A proto také v hluboké minulosti mytického dávnověku, v hloubce základů archaického způsobu života je eminentní zájem věnován vždy rodině, rodinným vztahům a sexualitě. A zároveň je věnována velká pozornost a dáván obrovský důraz na uvádění mladých jedinců, zejména mladých mužů, do rodu, mezi dospělé muže, tj. t~~ak~~ zvané iniciaci. Tyto dvě složky s postupující komplikací společenského života přerůstají v základní a specifický zájem o kmenové záležitosti, o obec posléze, o polis, a konečně o stát. To je jedna věc.

Druhou věcí je nutnost vždy znovu se z roviny reflexe, event. několikanásobné, několikavrstevné reflexe dostat do činného, aktuálního a aktivního vztahu ke skutečnosti, ke světu, k lidem apod. Reflexe musí čas od času prověřit svou platnost a svou efektivnost v praxi, v praxi nižší roviny, než je právě rovina oné reflexe. A posléze v praxi, která znamená nějak se obírat, nějak zasahovat, nějak proměňovat svět kolem sebe, věci, vztahy, lidské vztahy, lidi. A to je také důvod, proč filosofie nemůže zůstat jen u otázek jako co to je polis, co to je stát, jaký je vztah mezi jednotlivcem a státem, mezi společností a státem apod., ale musí si prověřovat platnost svých soudů jakousi zvláštní, samozřejmě filosofickou účastí na politickém životě. Filosofie musí do politiky zasahovat, musí být v politickém životě přítomná, i když poněkud jinak, než je přítomen politik i než je přítomen politolog. Je to účast aktivní, ale distancující se od mocenské politiky, od používání mocenských prostředků a od jakékoli spjatosti s takovým používáním. Filosofie totiž ví, že užití mocenských prostředků znamená určité zastření skutečnosti; moc má tendenci zkreslovat lidské chápání, lidské porozumění skutečnosti, a filosofie si musí zachovat nezbytný kritický odstup ke všemu (ode všeho), co svádí k misinterpretacím a vposledu k vytváření ideologií, neboť nejvlastnějším nepřítelem, nejvlastnějším nebez-

pečím pro filosofii je ideologie. Filosofie končí tam, kde se stává ideologií, kde do ní pronikají a kde ji začínají ovládat ideologické prvky, a tomu se právě musí filosofie bránit, musí proti uzavřenosti ideologie udržovat svou otevřenost vůči pravdě. A protože otevřenost vůči pravdě znamená ovšem vždycky také otevřenost vůči lži, je nezbytná kritičnost, která dovede rozpoznávat a analyzovat, která dovede posuzovat, zda jde, nebo nejde o lež, o omyl, zkrátka o něco, co se vůči pravdě uzavírá. (Přepis z mgf. záznamu, kazeta 6-05, [redacted]-178 ze dne 20. 6. 77.) *

23. 6. 77 [770623-2]

(14) (7) (Dunaj, 22. 6. 77 – mgf. záznam; přepis 23. 6. 77 dopol.)

Mladí lidé jsou v jiné situaci než dospělí v takových podmínkách, v jakých je naše společnost dnes. Totiž dospělým lidem, kteří už se nějakým způsobem realizovali, kteří už něčím, někým jsou, těm stačí určitá existence v odporu, v rezistenci; stačí, když poodstoupí, když se distancují od toho, co se děje, a jenom nějakým znamením, nějakým gestem vyjádří svůj nesouhlas a svůj odpor. Ale mladí lidé se ještě neprezentovali, nerealizovali, oni ještě nikým nejsou; jim nestačí se distancovat, jim nestačí vyjádřit jenom gestem svůj odpor, oni to musí provést celoživotně a celou bytostí. A ovšem takováhle situace, v jaké jsou, umožňuje jen buď oportunistické a de facto cynické přijetí situace i stavu věcí a eventuálně i přijetí určitých norem předstírání, které jsou běžné; a pak se takový člověk sice může realizovat, ovšem lživě, falešně, pokaženě z podstaty věci. Tento mladý člověk však může také odmítnout situaci, a pak nezůstane u pouhé distancce, nýbrž je postaven před nutnost aktivně a prakticky tu situaci popřít. To nemusí být vždycky jenom popření známé z líčení západních poměrů, popření anarchistické, teroristické, násilnické, popření toho typu, jako když studenti inzultují svého profesora při přednášce, znemožní mu mluvit, házejí po něm rajskými jablíčky, shnilými pomeranči apod. Může to být také takový odpor – integrální, celkový odpor –, který zúčtuje fakticky se všemi vymoženostmi, se všemi i objektivně hleděno reálnými klady daného politického a společenského establishmentu, a může to znamenat jakýsi odchod do nějakého „Kunvaldu“ – dnes jistě ten „Kunvald“ vypadá jinak –, třeba to může být odchod do uzavřených skupin, která se scházejí kolem jazzu nebo rocku nebo kolem čehokoliv, co nemá s tím současným stavem nic základně společného, nebo dokonce – to je pak jenom přednost – co je oficiálně odsuzováno, popíráno, difamováno, stíháno apod. Pak se mladý člověk cítí dobře, totiž protože je uznán ostatní společností, nebo přinejmenším jejími předními, oficiálními představiteli, představiteli establishmentu za někoho, kdo ten stav popírá. A toto uznání je provedeno a

prokázáno tím, že je pronásledován. Avšak i v tomto druhém případě jde o **nesprávný**, nezdravý, nenormální vývoj mladých lidí, o stejně nesprávný a nezdravý chybný vývoj a scestí, jako je scestí onoho cynického oportunistu. Společnost totálně jakoby přijmout, a společnost totálně jakoby odmítnout – to obojí je jenom „jakoby“, protože to není a nemůže ani být dovedeno do všech důsledků, a proto v tom v obou případech je vždycky značný náboj sarkastičnosti, cynismu a jakési takové ironické kritiky poměrů, která je obvykle doprovázena stejně sarkastickou sebekritikou, tj. tím, že sám sebe ten mladý člověk nebere vposledu vážně a celou svou bytostnou přítomnost přenáší takřka beze zbytku do jakýchsi kousků, jakýchsi recesistických „rituálů“; a tak pro mladého člověka vlastně v této situaci není jiného východiska než falešné**ho**. Výsledkem je tedy pochroumaný, narušený vývoj osobnosti a pochroumaný, narušený vývoj vztahů k sociálnímu prostředí. To je právě ta tragika, která je takřka nevyhnutelná tam, kde dospělí lidé jednají jenom za sebe a jenom ve své omezené perspektivě.

Ti však, kteří tu věc hlouběji nahlédnou, cítí nezbytnost jednat nejenom za sebe a nejenom pro sebe, ale jednat ve prospěch této ničené, sváděné, korumpované mladé generace, která nemá možnost se lidsky normálně realizovat, jejíž každá „realizace“ je pouhou grimasou, křečí. A to znamená, že lidé se tady musí – alespoň někteří – pokusit vytvořit jakýsi prostor pro tyto mladé lidi, kde by se mohli poněkud narovnat, kde by byla nenormálnost situace nějak tlumena, zastíněna; vytvořit jakýsi prostor normality, ostrov, ostrůvek. Ne v tom smyslu, že by šlo o nějaké to „lidské sklenutí“, o jakém mluví Patočka, nýbrž o to, že oni potřebují jakési ukazatele, jakési vzory jednání, jakési výraznější poukazování k tomu, že existují nějaké cesty a že je možno volit ještě něco třetího. To nelze ukázat jenom pouhým pokynem, to lze ukázat jedině tak, že se to realizuje před jejich zraky, že se někteří dospělí lidé tou cestou, na kterou poukazují, sami skutečně vydají a že po ní jdou.

Já si dobře uvědomuji, jak významný – byť v mnohem užším, omezenějším smyslu – byl pro nás příklad a poukaz např. Hromádkův. A to byla ovšem situace mnohem méně vykloubená, mnohem méně nenormální. Dnes je potřeba něčeho mnohem podstatnějšího; dnes je zapotřebí nejenom teoretického, nejenom myšlenkového přístupu, který umožní jakousi otevřenost vůči budoucnosti, vůči společnosti, v níž mladí lidé žijí, ale který vlastně ten prostor vytvoří vlastní aktivitou, jež ovšem za těchto předpokladů bude zajisté jednak velmi riskantní, vysoce odpovědná (tj. s vysokými nároky na odpovědnost), – při nějakém chybném zaměření, špatné orientaci má velmi zlé následky pro osobu toho „Bahnbrechera“,

toho „raziče cesty“, toho tvůrce prostoru, ale také pro celou generaci mladých může mít dokonce tragické následky. Pokud takovíto lidé se nenajdou anebo pokud establishment je nesnese, pak kdyby představitelé tohoto establishmentu nebyli slepí (jakože obvykle jsou), museli by se připravovat na nejtěžší společenskou katastrofu, které se nelze jinak vyhnout, než že se připustí otevřený odpor, otevřená rezistence. Samozřejmě může být taková katastrofa také oddalována na čas mocenským zastrašováním a jinými podobnými prostředky, třeba i vysloveně násilnými, ale toto mocenské sevření a oddalování výbuchu způsobuje jenom to, že napětí vzrůstá a že katastrofa bude ještě větší, že výbuch bude ještě katastrofálnější. (Kazeta 6-05, 178-456).

23. 6. 77 [770623-3]

(15) (8) (Dunaj, 23. 6. 77 dopoledne.)

(Přípravné poznámky k dopisu Syradě.) Vaše poslední činy a dokumenty, pravděpodobně nějakou formou objednané státní správou, ale možná že dokonce spontánní, jsou zároveň otřesné a zároveň směšné. Především je směšné a zároveň otřesné, s jakou domýšlivou samozřejmostí chcete dělat guvernantky svobodným občanům, členům církve, kteří se v plné shodě se svými občanskými právy obracejí na státní instance ve věci porušování lidských a občanských práv křesťanů a církví. Uraženě označujete jejich jednání za svémocné, protože se o něm neradili se synodní radou a protože ji přitom pominuli. Chápete to jako zasahování do oprávnění a povinností synodní rady, která je podle vás jediná kompetentní (spolu se synodem) pro vytváření „našeho“ vztahu ke státní správě. Už tím dokazujete, jak jste si osvojili uvažování státní správy, jíž už dávno chybí vůbec sensorium pro hluboce demokratické struktury naší církve a jejího presbyterně synodního zřízení. Jedná-li několik členů církve svobodně, nazývá to „troufalou výzvou“ a „zkouškou vedení církve“.

Je také otřesné a zároveň směšné, jak jste si osvojili vrchnostenský přístup; nazýváte synodního seniora „pastýřem církve“ – on sám se někdy nazývá „pastýřem pastýřů“. Kdo je opravdově zakotven v reformované tradici, nemůže přehlédnout tento episkopální syndrom, uplatňovaný pohříchu jen dovnitř církve, zatímco navenek se členové synodní rady chovají spíše jako „servi servorum“.

K podání jedenatřiceti nemuselo dojít, kdyby synodní rada opravdu „nic ve svých jednáních se státní správou nezanedbala, co se týká práv a povinností církve“. Ovšem synodní rada se přizpůsobila zvykům, jež panují ve všem státě, a jedná s úřady neveřejně a tajně, takže si nikdo ze členů církve nemůže udělat o jejím jednání náležitý obraz, a tak i posoudit, zda

vskutku nic nezanedbala. Navíc to, co synodní rada činí zjevně, svědčí spíše o opaku.

Když jsme se v dubnu r. 1972 vrátili z vyšetřovací vazby domů (ještě před procesem), čekalo na nás jedno nepříjemné překvapení, které nám synodní rada připravila svým únorovým dopisem. V něm si příčinlivě pospíšila a vyslovila politování nad tím, že se někteří bratři dostali do rozporu se zákonem (tehdy nebyl ještě odsouzen ani farář Jan Dus, ani farář Vlastimil Sláma). Tenkrát mne to velmi zarmoutilo; později jsem byl rozhořčen fakultním postupem proti některým studentům, posléze pak zejména neuvěřitelnou sankcí proti studentu Tydlitátovi, který v přímělné modlitbě vzpomněl také vězněného Sváti Karáska. To, co udělala synodní rada nyní, už ve mně nevzbuzuje ani lítost, ani rozhořčení, neboť se definitivně připodobnila světu v jeho nejméně přijatelných, ba přímo úpadkových rysech. Pobuřuje mne pouze, že se při tom tváří (že vystupuje) jako reprezentantka jedné z křesťanských církví a že se pro své hanebné jednání troufale dovolává pomoci Boží. V takové situaci nezbývá než odhalit skutečnost, že tu SR ve svých činech a ve svých rozhodnutích opustila základnu křesťanského života a že se ne pouze ve svých poklescích, nýbrž programově rozchází s evangeliem Kristovým. Falešnost, lživost postoje SR, předstírání a zakrývání – to je to, co mne pobuřuje. Jinak si sám nedělám už iluzí ani o církevním vedení, ani o celé církvi, o většině církevních příslušníků. Pravdu měl Bonhoeffer, že církev je jenom kusem světa, a to kusem spíše horším než ty ostatní. Hromádka v r. 1956 (v dopise, jímž přispěl do sborníku pro Karla Bartha) napsal, že „církev jako taková svým bytím a jednáním je politickým faktorem a že na svých bedrech nese břímě, čest, vinu, úspěchy a neúspěchy, vítězství a katastrofy národů, států a společenských systémů“. Dnes je zřejmé, že duchovní, mravní i politický (a ovšem i hospodářský) úpadek naší společnosti se mocně projevuje také v církvi. Ale církev tu není proto, aby ohrážela stav společnosti nebo aby trpěla týmiž chorobami jako společnost, v níž žije, nýbrž aby ukazovala cestu k ozdravení a nápravě. To nemůže udělat, nepostaví-li se plně doprostřed společnosti, doprostřed světa, a nemůže to udělat, aniž na sebe vzala i ty choroby, nešvary, bídu a utrpení, které jí vůbec nejsou vlastní. Jak může na sebe církev vzít viny a hříchy společnosti, aniž by se jich musela sama dopouštět? Jen tak, že se k nim veřejně a hlasitě přizná – a tím o nich promluví. Zkrátka církev je tu proto, aby tlumočila pravdu o situaci ve společnosti, a aby ji tlumočila jako soud a výzvu v sobě samotné. Solidarita se světem a se společností nespočívá v tom, že se účastním podvodného přikrašlování existující skutečnosti, nýbrž že ji postavím do plného světla pravdy – a přitom se sám nestavím na stolicí posměvačů či

žalobců ani na stoličce bezúhonných a bohulibých spravedlivých. Když bude přitom terčem útoků a pronásledování, nikterak neumlkne, ale nebude své pronásledovatele diabolizovat ani proklínat, nýbrž na prvním místě bude mít na zřeteli vlastní viny a hříchy, takže v pronásledování bude vidět trest. Svoboda víra nás osvobozuje od nenávisti ke světu, ale dovoluje nám nabourat falešnou jednotu církve a odsoudit viny a hříchy, jichž se církev (a její členové, její vedení zvláště) dopouští.